

स्थलांतर

व्याख्या :- "एका क्षेत्रातून दुसऱ्या क्षेत्राला होणारी मानवी हालचाल म्हणजेच स्थलांतर होय."

महाराष्ट्रात २००१ ते २०११ च्या दशकात स्थलांतरितांच्या संख्येत ३७ % वाढ.

► सर्वाधिक स्थलांतर महाराष्ट्रात (२०११ नुसार)

- ① ग्रामीण ते ग्रामीण - [३८.२%]
- ② ग्रामीण ते शहरी - [२३.५%]
- ③ नागरी ते नागरी - [२२.९%]
- ④ नागरी ते ग्रामीण - [६.४%]

► महाराष्ट्रात स्थलांतराच्या कारणावरून उतरता क्रम :-

- ① विवाहामुळे - [३४.४१%]
- ② जन्मांतर स्नानबदल - [१९.३१%]
- ③ कुटुंबासमवेत - [१७.३१%]
- ④ रोजगारामुळे - [१५.४४%]
- ⑤ इतर कारणांमुळे - [१०.४४%]
- ⑥ शिक्षणामुळे - [२.१८%]
- ⑦ व्यवसायामुळे - [०.८७%]

महाराष्ट्रात स्त्रियांचे स्थित्यांतर जिल्ह्यांतर्गत व भांतरजिल्हा स्थलांतर मोठ्या प्रमाणात आहे.

महाराष्ट्रात येणाऱ्या स्थलांतरितांची संख्या सर्वाधिक कोणत्या राज्यातून होते हे पुढीलप्रमाणे :-

① उत्तरप्रदेश - २८.३३%	⑤ भाद्रप्रदेश - ५.६९%
② कर्नाटक - १५.९३%	⑥ राजस्थान - ५.४९%
③ गुजरात - ११.६%	
④ मह्यप्रदेश - ८.०७%	

► महाराष्ट्रात ग्रामीण आणि नागरी भागांमध्ये स्थलांतराचे स्थलांतराचे स्वरूप ४-

- ① शेजराशामुळे स्थलांतर → (७९.०५ लाख)
- ② व्यवसायामुळे स्थलांतर → (१.९३ लाख)
- ③ शिक्षणामुळे स्थलांतर → (६.०४ लाख)
- ④ विवाहामुळे स्थलांतर → (१४८.६८ लाख)
- ⑤ जन्मानंतर होणारे स्थलांतर → (५१.०९ लाख)

► सध्याच्या वास्तव्याच्या कालावधीनुसार स्थलांतराचे स्वरूप (जनगणना - २०११)

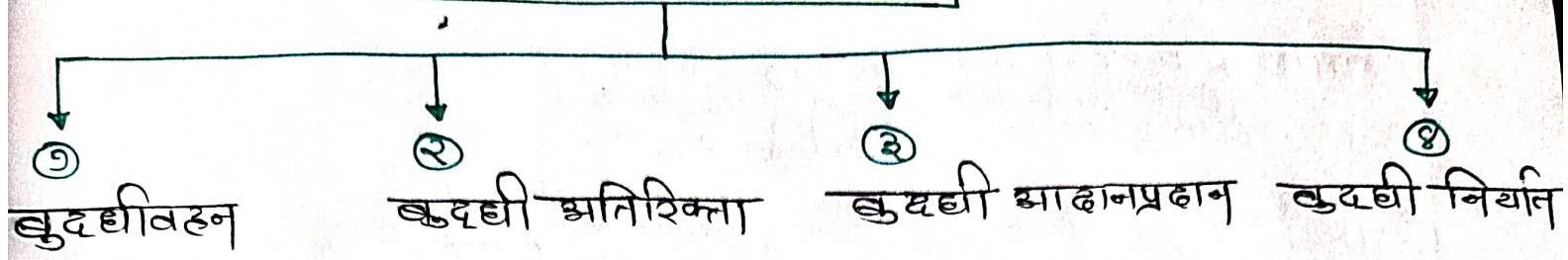
अ] सध्या ग्रामीण भागामध्ये वास्तव्य करणाऱ्या स्थलांतरितांचे कालावधीनुसार स्वरूप.

- ① एक वर्षापेक्षा कमी कालावधी - स्त्रियांची संख्या जास्त
- ② १ ते ५ वर्षांच्या कालावधी - १३ लाख स्त्रिया
- ③ ५ ते ९ वर्षांच्या कालावधी - १६ लाख स्त्रिया
- ④ १० वर्षे व त्यावरील कालावधी - १२२.७५ लाख स्त्रिया

ब] सध्या नागरी भागामध्ये वास्तव्य करणाऱ्या स्थलांतरितांचे कालावधीनुसार स्वरूप

- ① एक वर्षापेक्षा कमी कालावधी - स्त्रिया व पुरुष
- ② १ ते ५ वर्षांच्या कालावधी - २५.३६ लाख
- ③ ५ ते ९ वर्षांच्या कालावधी - २५.४६ लाख
- ④ १० वर्षे व त्यावरील कालावधी - १६८.७३ लाख

बुद्धीवंताचे स्थलांतर

बुद्धीवंताच्या स्थलांतराचे परिणाम

- ① निर्गमन क्षेत्रावरील परिणाम
- ② आगमन क्षेत्रावरील परिणाम

* स्थलांतराचे परिणाम

- ① लोकसंख्याशास्त्रीय परिणाम
- ② आर्थिक परिणाम
- ③ सामाजिक परिणाम
- ④ सांस्कृतिक परिणाम